

WAT JE MOET WETEN VOOR HET LAMMERSEIZOEN BEGINT

Het lammerseizoen is in aantocht. Daarom is het goed dat we de belangrijkste aandoeningen bij schapen nog eens onder de aandacht brengen. We halen ook de zaken aan waarop je zeker moet letten in de periode voor, tijdens en na de geboorte van de lammeren. – *Hilde Nelis, UGent*

De draagtijd van een schaap bedraagt gemiddeld 145 dagen (5 maanden min een week), die van een geit 150 dagen. Ongeveer 10 dagen voor de geboorte begint de uier op te zwellen. Wanneer de geboorte van het lam zich aankondigt, zal het moederdier zich doorgaans afzonderen van de kudde en onrustig gedrag vertonen. Hobbyschapen (uitgezonderd een aantal zwaar bespierde Texels) en -geiten lammeren meestal probleemloos af binnen de 2 uur na het begin van de ontsluiting. Onmiddellijk na de geboorte zal het moederdier de lammeren beginnen likken. Binnen één tot 2 uur na de geboorte drinkt het lam zijn eerste slokjes levensnoodzakelijke biest.

Aandoeningen

Hierna bespreken we de belangrijkste aandoeningen die voorkomen bij schapen en geiten in de aflammerperiode.

Drachtigheidstoxemie Dit wordt ook drachtigheidsvergiftiging genoemd. Het

is een aandoening op het einde van de dracht bij schapen en geiten die een meerling dragen. De ziekte is eigenlijk een teken van slecht management. De oorzaak is immers een onaangepast dieet. Het dier krijgt te weinig calorieën binnen. Hierdoor moet ze haar vetreserves aanspreken. Wanneer er zo veel vet wordt afgebroken tot vetzuren dat deze niet tijdig door de lever kunnen worden omgezet in energie, worden er giftige stoffen (ketonen) gevormd die in de bloedbaan terechtkomen. De ooi wordt trager en ze eet niet meer. Hierdoor komt ze in een vicieuze cirkel terecht. In een meer gevorderd stadium wankelen de aangetaste dieren en blijven ze uiteindelijk liggen, vertonen ze tekenen van blindheid, spiertrillingen en stuipen. Vervolgens raken ze in een coma. Een spoedkeizersnede kan soms de ooi redden, slechts uiterst zelden de lammeren. Een behandeling heeft enkel zin in een vroeg stadium.

Om te voorkomen dat de ziekte nog meer slachtoffers maakt, is het belangrijk om onmiddellijk het rantsoen van de andere drachtige dieren aan te vullen met krachtvoer, goed hooi en een onmiddellijke energiebron zoals propyleenglycol. Vraag de dierenarts om advies. Stimuleer de eetlust bij dieren die tekenen van melkziekte vertonen met smakelijk voer zoals bietenpulp, voederbieten, aardappelen, hoog kwalitatief hooi en krachtvoer. Introduceer drastische voederveranderingen niet te brusk; dit kan melkziekte in de hand werken.

Melkziekte Dit is een ziekte die kan voorkomen in de week voor en de week na het lammeren, als gevolg van calciumtekort door een verkeerde calciumfosforbalans. De oorzaak is een slechte krachtvoer-ruwvoerverhouding. Door te lage calciumspiegels in het bloed zijn de dieren slap, traag, liggen ze veel neer en vertonen ze spiertrillingen. De spijsvertering valt stil en de dieren stoppen met

eten. Als er niet wordt ingegrepen zal het dier sterven. Een infuus met calcium- (borogluconaat) is levensreddend.

Uitblijvende geboorte Hobbydieren lammeren meestal probleemloos. Als na 2 uur na het begin van de ontsluitingsfase het lam niet geboren is, of als de ooi of geit vruchteloos perst, dan is het zeker aangewezen om de positie van het lam te controleren. Zorg ervoor dat je handen heel schoon zijn en gebruik voldoende glijmiddel. Als je geen ervaring hebt, bel dan een dierenarts. Bij gespierde rassen, zoals de Texel, is het aangewezen om te zorgen dat iemand een oogje in het zeil houdt tijdens het lammeren, zodat je tijdig kan ingrijpen. Bij dit ras is niet zelden een keizersnede noodzakelijk.

Navel Om navelinfecties te voorkomen, die kunnen leiden tot bloedvergiftiging, gewrichts- en hersenvliesontsteking, is het belangrijk dat de navel zo snel mogelijk na de geboorte wordt ontsmet met een jodiumoplossing. Doop het naveltje in een dopje met oplossing. Giet het niet naar de buik toe. Dan bestaat de kans immers dat de jodiumoplossing in de buikholte komt, met alle gevolgen van dien.

Vaginaprolaps Soms kan het gebeuren dat, doordat het schaap zodanig hard en veelvuldig perst, de vagina 'binnenstebuiten' naar buitenkomt. De dierenarts zal dit met een eenvoudige ingreep oplossen.

Biest Colostrum tijdens de eerste levensuren is van levensbelang voor lammeren, kalveren, biggen en veulens! De samenstelling van de melk in de eerste uren na de geboorte is uniek. Ze bevat veel meer vet, eiwitten en antistoffen dan pakweg 12 uur nadien. De vetten en eiwitten zijn van belang als energiebron voor het lam. Het moet immers zijn lichaamstemperatuur op peil houden. Z'n pogingen om recht te staan en om de uier te bereiken kosten ook veel energie. Lammeren die te weinig of geen biest gekregen hebben, verzwakken snel. De antistoffen (grote eiwitmoleculen) aanwezig in de biest, gaan door de darmwand en worden opgenomen in de bloedbaan. Het speciale is dat dit enkel gebeurt tijdens de eerste 18 tot 24 uur na de geboorte. Vanaf dan sluit de darmwand zich en geraken de antistoffen er niet meer doorheen. De antistoffen in de bloedbaan zorgen ervoor dat de lammeren beter bestand zijn tegen ziektekiemen zoals virussen en bacteriën. Laat het lam zo snel mogelijk na de geboorte drinken bij de moeder. Sommige geiten en schapenhouders melken (50 à 60 ml) onmiddellijk na de geboorte het dier en

geven de biest met een fles, om zeker te zijn dat de lammeren voldoende biest binnen hebben. Soms heeft een lam geen zuigreflex. Dan biedt sondevoeding soms een uitkomst.

Leg voor noodgevallen altijd een voorraadje biest aan in de diepvriezer. Voor geitenlammeren moet je rekenen op 100 ml biest per kg lichaamsgewicht. Voor schapenlammeren is dat het dubbele. Sla enkel biest op van het eigen bedrijf of van een zwoegerziekevrij (schapen)bedrijf of van een paratuberculosevrij (geiten)bedrijf. In noodgevallen is koeienbiest een goed alternatief. Er is

lam kan drinken. Soms raakt de ooi alsnog aan het lam gewend. Herhaalt dit een zestal keer per dag. Zet het lam telkens apart (bijvoorbeeld achter tralies) zodat de ooi het lam niet kan doodstoten. Zorg er wel voor dat de ooi het lam kan zien en ruiken. Het lam met de fles opvoeden is een andere mogelijkheid. Een goed voederschema ziet er als volgt uit: dag 1: 6 keer 50 ml biest, de week nadien: 6 keer per dag 60 ml melk; één week 5 keer 90 ml per dag; één week 3 keer 300 ml; één week 2 keer 600 ml; één week 2 keer 800 ml per dag. Van dan af moet het lam de toegang krijgen tot

Een propere omgeving om het risico op infecties zo klein mogelijk te houden is essentieel.

.....
Het is van levensbelang dat de lammeren zo snel mogelijk na de geboorte voldoende biest krijgen.
.....

ook (dure) kunstbiest in poedervorm beschikbaar. Vries ontdooide biest geen tweede keer in en warm het zeker niet op in een microgolfoven. Warm biest ook nooit warmer op dan 39 °C. Bij hogere temperaturen gaan de antistoffen kapot.

Verstoten lam Soms gaat er iets fout tussen de moeder-lambinding en verstoot de moeder het lam. Grijp echter niet te snel in! Controleer of de uier niet hard en pijnlijk is. Een geit of ooi met uierontsteking zal ook geen lam laten drinken. Geef dan biest uit de diepvriezer. Toch moet het lam zo snel mogelijk zo veel mogelijk biest binnen krijgen. Probeer de ooi vast te houden zodat het

hooi, gras en water en kan afgebouwd worden naar één week 2 keer 500 ml per dag en één week eenmalig 500 ml per dag. Pas de hoeveelheden wel aan aan het gewicht van het lam. Een Ouessant-lam is geen Suffolk.

Een andere mogelijkheid is om een verstoten of moederloos lam te laten adopteren door een geit of ooi die een lam verloren heeft. Geiten zijn over het algemeen goede adoptiemoeders. Wrijf het te adopteren lam in met het vruchtwater van de adoptiemoeder of stroop het vel af van het dode lam en bind het rond het te adopteren lam. Zorg er zeker voor dat het staartje intact blijft. Ooien zouden hun lam immers voornamelijk aan het staartje herkennen.

Uierontsteking Na de geboorte van de lammeren kan de ooi of geit last krijgen van uierontsteking. Ze heeft meestal koorts, is stijf en traag en eet niet meer. De lammeren mogen niet meer zuigen. De uier is pijnlijk en hard gezwollen. De oorzaak van dergelijke acute mastitis is

meestal een bacteriële infectie. De bacterie die de ziekte veroorzaakt kan enkel worden bepaald nadat een melkmonster is opgestuurd voor bacteriologisch onderzoek. Een antibioticumbehandeling is noodzakelijk om de schade te beperken.

Bij (te) laat ingrijpen kan het moederdier sterven of is, in het beste geval, een uierhelft verloren.

Baarmoederontsteking Bij de geboorte staat de baarmoedermond wijd open en vormt ze zo een toegangspoort voor

allerlei bacteriën. Een goede hygiëne rond het aflammeren speelt daarbij een belangrijke rol. Als de ooi geholpen moet worden, doe dit dan met schone, grondig gewassen handen. Was ook de vulva grondig. Zorg voor een schone, droge aflammerstal.

Een ooi of een geit met baarmoederontsteking is vaak suf en sloom. De melkgift daalt. Soms is er een vieze afscheiding te zien en/of staan de dieren met gekromde rug. In een aantal gevallen zijn de dieren ernstig ziek doordat de gifstoffen die sommige bacteriën produceren, door de baarmoederwand in de bloedbaan terecht komen waardoor er een bloedvergiftiging ontstaat. De dieren gaan snel achteruit en sterven als niet snel wordt ingegrepen. Behandeling met antibiotica en ontstekingsremmers is noodzakelijk. ■

Hilde Nelis is verbonden aan de faculteit Diergeneeskunde, Vakgroep voortplanting, verloskunde en bedrijfsdiergeneeskunde van de Universiteit Gent.

De draagtijd van een geit bedraagt 150 dagen. In de periode voor, tijdens en na het aflammeren moet je als veehouder heel wat zaken in het oog houden.